

Ibyahishuwe bya Yesu Kristo — Umubare wa Gatatu

Guhishura Imizi y'Ubuhanuzi: Inyigo ku Byahishuwe n'Inzira y'Ukuri

Jeff Pippenger

2023-08-21

“Bityo rero, mu gusaka umurima no gucukukura dushakisha amabuye y’agaciro y’ukuri, hamenyekana ubutunzi bwihishe. Mu buryo butunguranye dusangamo ubutare bw’agaciro bugomba kwegeranywa no kubikwa nk’ubutunzi. Kandi ugushakashaka kugomba gukomeza. Kugeza ubu, igice kinini cy’ubutunzi bwabonetse cyari kiri hafi y’ubuso, kandi cyabonwaga bitagoranye. Iyo ugushakashaka gukozwe uko bikwiye, hashyirwaho imbaraga zose kugira ngo hakomezwe gusobanukirwa kutanduye n’umutima utunganye. Iyo ubwenge bugumishijwe bwuguruye kandi bugahora busaka mu murima w’ibyahishuwe, tuzabona ibigege bikungahaye by’ukuri.

“Ukuri kwa kera kuzahishurwa mu buryo bushya, kandi hazaboneka ukuri kutabonwe mu bushakashatsi. Ukuri gukomeye kwahishwe muni y’ubuhanga bw’ibinyoma, ariko kuzabonwa n’umushakashatsi ushishikaye. Uko agenda abonye kandi agafungura inzu y’ubutunzi bw’amasaro y’agaciro y’ukuri, ibyo si ubujura; kuko abishimira ayo masaro bese bashobora kuyagira, kandi na bo bakagira inzu y’ubutunzi bafungurira abandi. Utanga ntiyambura ubutunzi bwe; kuko uko abusuzuma kugira ngo abushyire imbere mu buryo bukurura abandi, agenda abona ubutunzi bushya....”

“Abahagarara imbere y’abantu nk’abigisha b’ukuri bagomba guhangana n’insanganyamatsiko zikomeye. Ntibagomba guta igihe cy’igiciro bavugira ku bintu bidafite umumaro. Nibige Ijambo, kandi babwirize Ijambo. Ijambo ribe mu maboko yabo nk’inkota ityaye, ifite amugi abiri. Niryemeze ukuri kwahise kandi ryerekane ibizabaho mu gihe kizaza.

“Umucyo wongereweho uzamurikira ukuri kose gukomeye kw’ubuhanuzi, kandi kuzabonwa mu bushya no mu kurabagirana, kuko imirasire yaka y’Izuba ryo Gukiranuka izamurikira byose.” Manuscript Releases, volume 1, 37–40.

Nizera ko ubu nashyizeho amashusho ahagije y’ubuhanuzi, binyuze mu nyandiko zabanje, kugira ngo tugire aho duhera heza uko dutangiye gukomeza kunyura mu gitabo cy’Ibyahishuwe. Niba musoma izi nyandiko kuri interineti, niringira ko musobanukiwe ko zakurikiranyijwe hakurikijwe amatariki yazo. Nzi ko hari abakurikirana izi nyandiko basanzwe bamenyereye byinshi mu byo ndimo gusangiza, kandi mbasabira imbabazi ku bwo kwisubiramo kenshi. Nagendaga ngerageza gutanga ibihamya bihagije byo muri Bibiliya ku kuri turi gusuzuma, kugira ngo umuntu mushya kuri aya mahame Future for America ikoresha ashobore kubyumva kandi akomeze kubikurikira, nubwo ashobora kuba adafite ubumenyi busanzwe kuri iyi myumvire nk’ubwo benshi muri twe dusanzwe dufite.

Hari ukuri bukomeye cyane, kugeza vuba aha ntari narigeze menya, bwahishuwe mu gitabo cy'Ibyahishuwe. Nashoboraga gusa gushyira ubwo kuri mu ruhame ntabanje kugerageza kubaka ishingiro rishyigikiwe n'ubuhanuzi mbere yo kubusangiza, ariko ubwo kuri ni bushya cyane kandi bufite uburemere bukomeye cyane ku buryo ntigeze nshaka kubusangiza ntabufitiye urufatiro rwo kubushingikizaho, nk'uko nizera ko bugereranywa no gukurwaho ibimenyetso by'Ibyahishuwe kuba mbere gato y'uko igihe cy'imbabazi gifungwa.

Arambwira ati: "Ntugashire ikimenyetso amagambo y'ubuhanuzi bw'iki gitabo, kuko igihe kiri hafi. Ukiranirwa nareke akiranirwe; uwanduye nareke akomeze kwandura; umukiranutsi nareke akomeze gukiranuka; kandi uwera nareke akomeze kwezwa." Ibyahishuwe 22:10, 11.

Yesu yashyize ahagaragara ihame ryerekeye kwigisha ukuri, nkaba nizeye ko rikoresha no hano. Iryo hame rishyirwa mu kumenya umurimo wa Mwuka Wera.

Kandi niyamara kuza, azatsindishiriza ab'isi iby'icyaha, n'iby'ubugiraneza, n'iby'urubanza: iby'icyaha, kuko batanyizyeho; iby'ubugiraneza, kuko njya kwa Data, kandi ntikumubona; iby'urubanza, kuko umutware w'iyi si aciriweho iteka. Hariho byinshi nkiri bubabwire, ariko ubu ntikumubashobora. Ariko uwo Mwuka w'ukuri naza, azabayobora mu kuri kose: kuko atazivugira ubwe; ahubwo ibyo azumva ni byo azavuga: kandi azababwira ibizaza. Uwo azampesha icyubahiro: kuko azafata ku byanjye, akabibamenyesha. Yohana 16:8–16.

Igihe Kristo yavugaga ati: "Ndacyafite byinshi byo kubabwira, ariko ntikumubasha kubiyihanganira ubu," bishimangira ukwizera mfite ko ubu hari byinshi byo gusangizwa, ariko ko mbere na mbere hagomba kubaho ishingiro ryumvikana ryo kubakiraho ayo kuri. Ibyo bimaze kuvugwa, imirongo ibanziriza iyi igaragaza ubutumwa bw'abamarayika batatu nk'ubugereranywa n'Umwuka Wera uhana "isi ku by'icyaha, no ku byo gukiranuka, no ku by'urubanza." Ubutumwa uko ari butatu ni bwo butumwa bwa nyuma bwo kuburira, bityo rero iki gice kigaragaza umurimo w'Umwuka Wera ni ubuhamya bukomeye, kuko bushimangira ko ubutumwa busobanukirwa buhoro buhoro, kandi ko busobanukirwa gusa n'abafite amavuta y'Umwuka Wera. Yohana, mu gitabo cy'Ibyahishuwe, agereranya uko kuri nyako igihe agaragaza ko ari Umwadiyantisiti w'Umunsi wa Karindwi uramya ku Isabato ku mperuka y'isi.

Nari mu Mwuka ku munsi w'Umwami, numva inyuma yanjye ijwi rirenge, nk'iry'impanda. Ibyahishuwe 1:10.

Abadivantisiti b'Umunsi wa Karindwi bo mu gihe cy'imperuka y'isi bazasobanukirwa ubutumwa bwahishuwe mu Ibyahishuwe kuko bazaba bari "mu Mwuka." Mu rwego rw'umugani twabwiwe ko "ugaragaza ibyabaye ku bwoko bw'Abadivantisiti," Yohana ni isugi y'ubwenge, kuko afite amavuta y'Umwuka. Ahagarariye abāsūgi b'ubwenge bo mu gihe cy'imperuka y'isi, bumva ijwi rikomeye "inyuma" yabo. "Ijwi rivugira inyuma" ye ni Alufa na Omega nk'uko bigaragazwa mu murongo ukurikiraho, kandi iryo jwi rimumenyesha gusubira mu nzira za kera no kuzigenderamo.

Uku ni ko Uwiteka avuga ati: Nimuhagarare mu nzira, murebe, mubaze inzira za kera, aho inzira nziza iri, maze muyigendemo; ni bwo muzabona uburuhukiro bw'imitima yanyu. Ariko bo baravuga bati: Ntituzayigendamo. Yeremiya 6:16.

“Kuruhuka” Yeremiya avugaho ni isukwa ry’Umwuka Wera mu gihe cy’invura y’itumba. Mu murongo ukurikiyeho, Yeremiya atanga urugero rwa kabiri rw’abakobwa b’abapfapfa banga gusubira ku rufatiro rw’Adiventizimu (inzira za kera) no kurugenderamo.

Ni jye mbashyiriyeho abarinzi, mvuga nti: Nimwumve ijwi ry’impanda. Ariko bo baravuga bati: Ntituzaryumva. Yeremiya 6:17.

Ubwo Yohana yumvise ijwi rimuri inyuma rimuyobora gusubira mu nzira za kera cyangwa ku rufatiro rw’Adiventisimu, ijwi yumva rimeze nk’impanda. Iryo jwi rinyuzwa mu “barinzi” Imana yashyizeho ngo barinde Adiventisimu. Se Miller ni we warinzi uvugije impanda y’imbuzi mu ntangiriro y’Adiventisimu, mu gihe hatangazwaga ubutumwa bw’umumarayika wa mbere butangaza gutangira kw’urubanza. Ariko Yohana by’umwihariko ahagarariye abatangaza ubutumwa bw’umumarayika wa gatatu butangaza isoza ry’urubanza. Ahagarariye abagaruka ku rufatiro Imana yashinze ikoresheje umurimo wa Miller.

Twagiye tugaragaza incuro nyinshi mu myaka ishize, (kandi ibyo biboneka mu Mbonerahamwe za Habakuki), ko ubutumwa bw’umumarayika wa mbere ngo “nimutinye Imana” bugenewe guhamiriza abantu icyaha, kandi ko ubutumwa bw’umumarayika wa kabiri ari ho gukiranuka kugaragarizwa, naho ubw’umumarayika wa gatatu bukagaragaza urubanza. Izi ni intambwe eshatu z’abamarayika batatu kandi ni na zo ntambwe eshatu z’umurimo wa Mwuka Wera. Izo ntambwe eshatu na zo zigereranywa n’inyuguti eshatu z’Igiheburayo zigize ijambo ry’Igiheburayo risobanurwa ngo “ukuri.” Muri uwo murongo wo muri Yohana igice cya cumi na gatandatu, Yesu aravugaga umurimo wa Mwuka Wera wo kuyobora ubwoko bw’Imana mu “kuri kose,” ari na ko abereka “ibizaza.” Nyamara Yesu avugaga ko afite “ibintu byinshi byo kubabwira, ariko none ntimubasha kubyihanganira.”

Niringiye ko mwasobanukiwe bimwe mu busobanuro bw’ingenzi bw’ijambo ry’Igiheburayo ryahinduwemo “ukuri.” Kuko ubu ni bwo tukimara gutangira gushyira mu bikorwa icyo kimenyetso mu nyigisho yacu. Mu mirongo itatu ya mbere yo mu Ibyahishuwe igice cya mbere, hagaragazwa uburyo ubutumwa bugenda hagati y’Imana n’umuntu. Bugaragazwa ndetse mbere y’uko Ibyahishuwe bigaragaza kamere y’Ubutatu bw’Ubumana. Kandi bukabona umuhamba wa kabiri mu mirongo ya nyuma y’Ibyahishuwe, maze kubikora bityo, hashingiwe ku gukoresha ihame rya “umurongo ku murongo,” bikabyara umucyo urushijeho kwiyongera.

Hanyuma iyo twongeyeho Itangiriro 1:1–2:3, tubona umugabo wa gatatu wo guhamya hamwe n’undi murongo w’ubuhanuzi wo gushyira ku mirongo ibiri yabanje, ku ntangiriro no ku mperuka by’Ibyahishuwe.

Hanyuma tukongeraho isezerano rya nyuma ryo mu Isezerano rya Kera rigaragaza Eliya uzaza, maze tukagira imirongo ine y’ubuhanuzi.

Hanyuma tukongeraho igice cya mbere cy’Isezerano Rishya, tukabona imirongo itanu yo guhuriza hamwe kugira ngo tubone ubutumwa bwa nyuma buboneka muri Bibiliya, igihe dushyize mu bikorwa ihame rya Alufa na Omega ku mirongo yose. Nituramuka twujuje iyo mirongo itanu twamaze kugaragaza, dukoresheje iryo hame ku rugero rumwe kuri iyo mirongo itanu, ni ho

tugomba kwitega kubona iherezo rya Matayo n'iherezo rya Yohana bihamya amakuru amwe n'ayo iyo mirongo yose uko ari itanu y'ubuhanuzi ya "ubwa mbere n'ubwa nyuma" turimo gusuzuma.

Ubutumwa burimo gufungurwa bushingiye mu gitabo cy'Ibyahishuwe, bityo kikaba ari cyo ngingo y'ishingiro ku yindi mirongo, bihujye n'uko Mushiki wa White atumenyesha ko "ibitabo byose bya Bibiliya bihurira kandi bigasorezwa mu Byahishuwe." Ubutumwa buri mu mirongo itatu ya mbere y'igitabo cy'Ibyahishuwe bugaragaza uburyo Imana ikoresha mu kugeza ijamba ryayo kuri Yohana kugira ngo arandike kandi aryohereze amatorero. Igitabo cya mbere cyo mu Isezzerano Rishya, nk'uko byamaze kugaragazwa, cyerekana urukurikirane rw'inkomoko ya Yesu Kristo kandi gitangirana n'ingingo ifite amakuru menshi cyane.

Igitabo cy'urubyaro rwa Yesu Kristo, mwene Dawidi, mwene Aburahamu. Matayo 1:1.

Yesu yarangije imikoranire ye itaziguye n'Abayahudi bajyaga impaka zidafite ishingiro abacecekesha ingingo yerekeye "umwana wa Dawidi," ingingo Abayahudi bashoboraga gusobanukirwa gusa iyo baba barasobanukiwe ihame rya Bibiliya ry'itangiriro n'iherezo. Ntibarisobanukiwe, kandi n'Abadiventisiti benshi ntibarisobanukirwa. Umuntu uwo ari we wese wifuza kujya impaka arwanya ihame ry'uko amateka yisubiramo, aba agaragaza ko atumva ko Isirayeli ya kera ishushanya Isirayeli ya none, kandi ubushake buke bwe bwo kwizera iryo hame, ni bwo bushake buke bwari buri ku iherezo rya Isirayeli ya kera bwo gusobanukirwa iryo hame nyine. Yesu yagaragaje iryo hame mu gisakuzo cye cya nyuma yabajije Abayahudi aberekeza ku gisakuzo cy'ukuntu Umwami wa Dawidi, yashoboraga nanone kuba umwana wa Dawidi?

Mu gice cya mbere cya Yohana, hatangazwa ko mu itangiriro Jambo yari ari kumwe n'Imana, kandi ko Jambo ari Imana, kandi ko Jambo yaremeye byose. Birumvikana ko ibi bihura n'indi mirongo turimo kuvugaho. Kandi nitubona amagambo ya nyuma ari mu Ivanjili ya Yohana, tubona Petero, amaze kumva Yesu asobanura uburyo azapfa, abaza Yesu ibyazaba ku ntumwa Yohana.

Petero amubonye abwira Yesu ati: Mwami, none uyu we azamera ate? Yesu aramubwira ati: Niba nshaka ko agumaho kugeza igihe nzazira, ibyo bikurebaho iki? Wowe unkurikire. Nuko iryo jambo rikwira muri bene Data ko uwo mwigishwa atazapfa; nyamara Yesu ntiyamubwiye ko atazapfa, ahubwo yamubwiye ati: Niba nshaka ko agumaho kugeza igihe nzazira, ibyo bikurebaho iki? Uwo ni we mwigishwa uhamya ibyo bintu, kandi ni we wabanditse; kandi tuzi yuko ubuhamya bwe ari ubw'ukuri. Kandi hariho n'ibindi byinshi Yesu yakozwe; ibyo iyo biza kwandikwa kimwekimwe cyose, ngira ngo ndetse n'isi ubwayo itabasha kwakira ibitabo byandikwa. Amen. Yohana 21:21-25.

Petero yashakaga kumenya uko Yohana yari kuzapfa, cyangwa se niba Yohana yari no kuzapfa. Igisubizo gisubirwamo incuro ebyiri muri uwo murongo, igihe Yesu yabivugaga hanyuma na Yohana akongera akabivuga ati: "Niba nshaka ko we [Yohana] agumaho kugeza aho nzazira, ibyo birakureba iki?" Yohana rwose yabayeho kugeza ku Kuza kwa Kabiri kwa Yesu.

Ushobora gusa kubona cyangwa kumva uko kuri gusa niba wemera isubirwamo ry'amateka, kandi nanone ko amateka agomba gusubirwamo abikora ku mperuka y'isi. Imperuka y'isi ni ho Yohana yari ari igihe yandikaga igitabo cy'Ibyahishuwe. Igitabo cya nyuma mu Butumwa Bwiza bwa Yohana gihujye n'indi mirongo y'itangiriro n'iherezo, kuko gishyira Yohana mu mateka y'ibyabaye

bigana ku Kuza kwa Kabiri, aho we, ahagarariye abamamamaza ubutumwa bwa nyuma bw'umuburo, yohereza ubwo butumwa ku matorero.

“Mu minsi y’Abakristo ba mbere, Kristo yaje ku ncuro ya kabiri. Ukuza kwe kwa mbere kwabereye i Betelehemu, ubwo yazaga ari uruhinja. Ukuza kwe kwa kabiri kwabereye ku Kirwa cya Patimo, ubwo yiyeragarizaga Yohana Umuhishurirwa mu bwiza bwe, ari na we ‘waguye ku birenge bye asa n’upfuye’ ubwo yamubonaga. Ariko Kristo amukomeza kugira ngo ashobore kwihanganira icyo cyerekezo, hanyuma amuha ubutumwa bwo kwandikira amatorero yo muri Aziya, amazina yayo akaba asobanura imiterere iranga buri torero.”

“Umucyo Kristo yahishuriye umugaragu We, umuhanuzi, ni uwacu. Mu byahishuwe Bye harimo ubutumwa bw’abamarayika batatu, n’isobanuro ry’umumarayika wagombaga kumanuka ava mu ijuru afite imbaraga nyinshi, akamurikisha isi ubwiza bwe. Muri bwo harimo imiburo irwanya ubugome bwari kuzabaho mu minsi y’imperuka, n’irwanya ikimenyetso cy’inyamaswa. Ntidukwiriye gusa gusoma no gusobanukirwa ubu butumwa, ahubwo tugomba kubwamamaza mu isi mu ijwi risobanutse neza. Nitwerekana ibi bintu byahishuriwe Yohana, tuzashobora gukangura abantu.” Manuscript Releases, volume 19, 41.

Iherezo ry’Ubutumwa Bwiza bwa Yohana rigaragaza uburyo bw’itumanaho nk’uko buri mu mirongo itatu ya mbere y’Ibyahishuwe, rishyira Yohana mu buryo bw’ubuhanuzi mu mateka yo Kuza kwa Kabiri. Bityo rikoresha “ukuza kwa kabiri” kwa mbere kwa Yesu (i Patimo) nk’ishusho yo kwerekana “ukuza kwa kabiri” kwe kwa nyuma. Rihura neza rwose n’indi mirongo turimo gusuzuma, kuko rishyira Yohana ku iherezo ry’isi, i Patimo aho yakiriye Ibyahishuwe bya Yesu Kristo. None se bite ku iherezo ry’igitabo cya Matayo?

Nuko abigishwa cumi n’umwe bajya i Galilaya, ku musozi Yesu yari yarababwiye. Bamubonye, baramuramya; ariko bamwe bashidikanya. Maze Yesu arabegera, arababwira ati: Naherewe ubutware bwo mu ijuru no mu isi. Nuko mugende, muhindure amahanga yose abigishwa, mubabatiza mu izina rya Data wa twese n’Umwana n’Umwuka Wera; mubigisha kwitondera ibyo nababwiye byose. Kandi dore, ndi kumwe namwe iminsi yose, kugeza ku mperuka y’isi. Amen. Matayo 28:16–20.

Muri uwo murongo ububasha bwose buhabwa Yesu, kandi byanze bikunze ubu bwari kuba ari ubushobozi Bwe bwo kurema. Hanyuma atanga itegeko ryo kubatiza mu izina rya Data wa twese, n’Umwana, kandi n’Umwuka Wera wimukaga hejuru y’amazi muri Itangiriro cya mbere, ndetse n’imyuka irindwi iri imbere y’intebe y’Imana. Uyu murongo ugaragaza ko Abakristo bagomba kwemera abo bantu batatu bagize ihuriro ryo mu ijuru nk’ibiremwa bitatu bitandukanye. Iherezo rya Matayo ryongera ku mirongo nk’uko andi atandatu abigenza.

“Kristo yagize umubatizo ikimenyetso cyo kwinjira mu bwami Bwe bw’umwuka. Yawugize ikintu gisabwa byeruye buri wese agomba kubahiriza, niba ashaka kwemerwa ko ari muni y’ubutware bwa Data wa twese, n’Umwana, n’Umwuka Wera. Mbere y’uko umuntu abona icumbi mu itorero, mbere yo kwambuka urugi rw’ubwami bw’Imana bw’umwuka, agomba guhabwa ikimenyetso cy’izina ry’Imana, ‘Uwitwaga ni we gukiranuka kwacu.’ Yeremiya 23:6.

“Umubatizo ni ukwihakana isi mu buryo bwimbitse kandi bwuje uburemere bukomeye. Ababatizwa mu izina ritatu ry’Umubyeyi, n’Umwana, n’Umwuka Wera, bakimara kwinjira mu mibereho yabo ya Gikristo batangaza ku mugaragaro ko baretse gukorera Satani, kandi ko babaye abagize umuryango wa cyami, abana b’Umwami wo mu ijuru. Bumviye itegeko rigira riti: ‘Nuko nimuvemo rwagati muri bo, kandi mutandukane na bo, ... kandi ntimugakore ku kintu gihumanye.’ Kandi kuri bo isezerano riruzura riti: ‘Nzabakira, kandi nzababera So, namwe muzambara abahungu n’abakobwa, ni ko Uwiteka Ushoborabyose avuga.’ 2 Abakorinto 6:17, 18.”

“Iyo Abakristo bemera umuhango ukomeye wo kubatizwa, yandika isezerano bagirana ryo kumubera indahemuka. Iryo sezerano ni indahiro yabo yo kumwiyegurira. Babatizwa mu izina rya Data n’Umwana n’Umwuka Wera. Bityo bahuzwa n’imbaraga eshatu zikomeye zo mu ijuru. Biyemeza kwihakana iby’isi no gukurikiza amategeko y’ubwami bw’Imana. Uhereye ubwo bagomba kugendera mu bugingo bushya. Nta kindi bagomba gukurikiza imigenzo y’abantu. Nta kindi bagomba gukoresha uburyo bwo kutabera. Bagomba kumvira amategeko y’ubwami bwo mu ijuru. Bagomba gushaka icyubahiro cy’Imana. Nibaramuka bakomeje kuba indahemuka ku isezerano ryabo, bazahabwa ubuntu n’imbaraga bizabafasha gusohoza gukiranuka kose. ‘Ariko abamwemeye bese yabahaye ubushobozi bwo guhinduka abana b’Imana, ni bo bizera izina rye.’” Evangelism, 307.

Yesu agaragaza iherezo yifashishije intangiriro mu Ijambo rye, kuko ari we Jambo, kandi ni we Alufa na Omega.

Guhuriza hamwe iyi mirongo irindwi byubaka ishusho isobanutse cyane y’inzira y’itumanaho hagati y’Imana n’umuntu, hamwe n’ukuri kenshi kundi kw’ingenzi kandi gukomeye gushyirwa ahagaragara no gushingwa n’abandi bahamya b’iyo “mirongo.” “Imirongo” irindwi y’ubuhanuzi ihagarariye Alufa na Omega. Ariko se bite ku gitabo cya Malaki?

Igitabo cya Malaki ni igikangisho gikomeye gityo ku batambyi batizerwa bo mu Badivantisiti. Gitangira kigaragaza ibyiciro bibiri by’abaramya bo mu Badivantisiti ku mperuka y’isi.

Ubutumwa bw’ijambo ry’Uwiteka kuri Isirayeli bwazanywe na Malaki. “Narabakunze,” ni ko Uwiteka avuga. Nyamara muravuga muti: “Ni mu buhe buryo wadukunze?” “Esawu ntiyari umuvandimwe wa Yakobo?” ni ko Uwiteka avuga; nyamara nakunze Yakobo. Malaki 1:1, 2.

Malaki aratumenyeshya kandi ko ayo matsinda abiri y’abaramya azabaho ku mperuka y’isi ari amatsinda abiri y’abatambyi.

Noneho ubu, yemwe abatambyi, iri tegeko ni iryanyu. Nimutumva, kandi nimutaryitaho mu mitima yanyu ngo muhimbaze izina ryanjye, ni ko Uwiteka Nyiringabo avuga, nzaboherereza umuvumo, kandi nzavuma imigisha yanyu; koko namaze kuyivuma, kuko mutaryitaho mu mitima yanyu. Malaki 2:1, 2.

Intangiriro ya Malaki ishushanya ubutumwa bwo kuri Lawodikiya n’ubwa Filadelifiya, binyuze mu byiciro bibiri by’abatambyi. Abatambyi bategetswe “kumva.” Yohana ahagarariye abatambyi bumva, kandi umutambyi ahagarariye ubwoko bw’Imana bwatoranyijwe n’isezerano ryayo. Basanzwe baravumwe kandi bazongera kuvumwa nibatabasha “kumva” kandi niba “batabishyira

ku mutima” cyangwa “batabishaka.”

Namwe, nk’amabuye mazima, mwubakwa kugira ngo mube inzu y’umwuka, n’ubutambyi bwera, bwo gutamba ibitambo by’umwuka byemerwa n’Imana ku bwa Yesu Kristo. Ni cyo gituma no mu Byanditswe harimo ngo: Dore, nshyize i Siyoni ibuye rikuru ryo mu mfuruka, ryatoranijwe, ry’igiciro cyinshi; kandi umwizera ntazakorwa n’isoni. Nuko rero kuri mwe mwizera ni iry’igiciro cyinshi; ariko ku batumvira, ibuye abubatsi banze ni ryo ryabaye irikuru ryo mu mfuruka, kandi ni ibuye risitaza, n’urutare rugusha; ni bo basitara ku ijambo, batumvira; kandi ni cyo bashyiriweho. Ariko mwebwe muri ubwoko bwatoranijwe, ubutambyi bwa cyami, ishyanga ryera, abantu bihariye; kugira ngo mwerekane ishimwe ry’Uwabahamagaye abakura mu mwijima akabageza mu mucyo we utangaje; mwebwe kera mutari ubwoko, ariko none mukaba muri ubwoko bw’Imana; mwebwe mutari mwarahawe imbabazi, ariko none mukaba mwarazihawe. 1 Petero 2:5–10.

Abatambyi ni ubwoko bwatoranyijwe bw’Imana, bugeragerezwa n’“ibuye rikomeza imfuruka” riri mu rufatiro rw’urusengero. Iryo buye rikomeza imfuruka ni ryo andi mabuye yose y’urufatiro agenderwaho kugira ngo ahuzwe neza, kandi ni na ryo buye ritwaza umutwari w’urusengero rwose. Ibuye rikomeza imfuruka rya Miller ryari “ibihe birindwi” byo mu Balewi makumyabiri na gatandatu. Ibuye rikomeza imfuruka, cyangwa ibuye abubatsi banze, ni inkuru nyakuri y’ikorwa ry’urusengero, isobanurwa mu buryo bwihariye cyane mu nyandiko za Mwuka w’Ubuhanuzi. Ingingo imwe yerekeye ibuye rya mbere ryanze ni uko ryashyizwe ku ruhande nyuma yo kwangwa, kandi uhariye icyo gihe abubatsi b’urusengero bakagendaga bahora basitara kuri iryo buye rikomeza imfuruka, ryari ryarashyizwe ku ruhande mu gice bakoreragamo. Ryari ibuye risitaza.

Mu Malaki Imana imenyeshya abatambyi babi, bazwi kandi nk’abakobwa b’isugi b’i Lawodikiya b’abapfapfa, ko igiye kubavuma kandi ko yamaze no kubavuma. Irabavuma kuko batazemera “kumva” no “gushyira” ubutumwa bwa Eliya ku mitima yabo. Ubutumwa bwa Eliya buhindura imitima ya ba se bukayigarura ku bana, kandi buhindura imitima y’abana bukayigarura kuri ba se. Guhindura imitima yabo bishushanya kumva ubutumwa bwa Eliya bwerekeye ba se n’abana, ari bwo ihame ry’uw’imbere n’uw’imperuka. Kumva ubutumwa bw’uw’imbere n’uw’imperuka ntibihagije; bugomba gushyirwa ku mutima. Kwemera ubutumwa bwa Eliya ni ukubushyira ku mutima wawe. Niba umutambyi atazumva iryo hame, azavumwa.

Bukururiye umuvumo ubwabo igihe mu 1863 batangiraga inzira yo kwanga ukuri kwa mbere rwose kw’ishingiro Miller yavumbuye, kandi nta kindi bakoze uretse gukomeza uko kwanga kugeza n’uyu muni. Ariko nubwo umuvumo ugenze utera intambwe watangiye mu 1863, (kuko basanzwe bavumwe), umuvumo uvugwa mu gihe kizaza uba igihe barutse bavanwe mu kanwa k’Umwami ku itegeko ryo ku Cyumweru. Intangiriro ya Malaki yerekana iherezo, kuko iherezo rihagarariye umuburo wa nyuma uhabwa abatambyi b’abanyabwenge n’abapfu. Abanyabwenge n’abapfu muri Malaki bagereranywa nka Esawu na Yakobo. Umuvandimwe mukuru ahagarariye isezerano binyuze ku burenganzira bw’ubukuru bwo kuba imfura, bihabanye n’umuvandimwe muto. Umukuru ari uwa mbere, naho umuto akaba uwa nyuma.

Mu Malaki, Esawu na Yakobo bombi ni Abadiventisiti b'i Lawodikiya, ariko uwa nyuma yaje kumva "ijwi" ry'Umwami, yihana, maze izina rye rihindurwa Isirayeli. Umukuru, uwa mbere, ntiyumvise. Yakobo yumvise ijwi ry'Umwami mu ijoro yarosemo akabona abamarayika bazamuka kandi bamanuka ku rwego, ruhagarariye Kristo. Yakobo ahagarariye Abadiventisiti b'i Lawodikiya bo ku mperuka y'isi bahindurwa bava ku B'i Lawodikiya bajya ku B'i Filadelifiya igihe bagize ubunararibonye bw'imirongo itatu ya mbere ya Ibyahishuwe igice cya mbere, nk'uko byagaragajwe na Yohana no mu nzuzi za Yakobo z'urwego rwariho abamarayika bazamuka kandi bamanuka. Uko kubinaramo ni ko kuranga itangiriro ry'ihinduka rya Yakobo ngo abe Isirayeli, uwo w'i Filadelifiya. Iherezo ry'inkuru y'ihinduka rya Yakobo ni igihe yarwanaga na Kristo i Peniyeli. Bityo rero, inkuru y'uburenganzira bw'ubukuru bwa Yakobo itangirira mu mirongo itatu ya mbere y'Ibyahishuwe igice cya mbere, igihe gukurwaho ibimenyetso by'ubutumwa bwa nyuma bw'imbuzi biri kuba, kandi ikarangirira mu gihe cy'ibyago birindwi bya nyuma, mu gihe cy'amakuba.

Izo ngeri zose enye z'intangiriro n'imperuka, "umurongo ku wundi murongo," zitanga ubuhamya ku butumwa bw'Ibyahishuwe bya Yesu Kristo. Ikibazo ni ukumenya niba abatambyi b'abapfapfa bazumva cyangwa batazumva.

Hahirwa usoma, n'abumva amagambo y'ubu buhanuzi, bakitondera ibyanditswemo; kuko igihe kiri bugufi. Ibyahishuwe 1:3.

Abatambyi b'abanyabwenge bumva ibyo Mwuka abwira amatorero, bumva ubutumwa bwa Eliya. Miller yari Eliya, kandi bamwe barabwumvise, ariko abandi barabwanga.

Ibihumbi byayobowe kwakira ukuri kwabwirijwe na William Miller, kandi abagaragu b'Imana bahagurutswe bafite umwuka n'imbaraga bya Eliya kugira ngo batangaze ubu butumwa. Kimwe na Yohana, umubanziriza wa Yesu, ababwirije ubu butumwa bukomeye bumvise bategetswe gushyira ishoka ku mizi y'igiti no guhamagarira abantu kwera imbuto zikwiriye kwihana. Ubu buhamya bwabo bwari bugenewe gukangura no kugira ingaruka zikomeye ku matorero, no kugaragaza imimerere yayo nyakuri. Kandi ubwo umuburo ukomeye wo guhunga umujinya uzaza watangazwaga, benshi bari bifatanyije n'amatorero bakiriye ubutumwa bukiza; babonye gusubira inyuma kwabo, maze n'amarira menshi yo kwihana no kubabara cyane mu mitima yabo, bicisha bugufi imbere y'Imana. Kandi ubwo Umwuka w'Imana wari ubaguyeho, bafashije kurangurura ijwi rivuga riti: "Nimutinye Imana, kandi muyihe icyubahiro; kuko igihe cy'urubanza rwayo gisohoye." *Early Writings*, 233.

Miller yagereranyijwe na Eliya na Yohana Umubatiza bombi, kuko Yohana Umubatiza yateguriye inzira ukuza kwa mbere kwa Kristo, kandi Miller ategura inzira kugira ngo Kristo aze Ahera Cyane h'Ubuturo bwera bwo mu ijuru ku wa 22 Ukwakira 1844. Malaki agaragaza mu buryo butaziguye umurimo wa Yohana n'uwa Miller.

Dore, nzatuma intumwa yanjye, kandi izantunganiriza inzira imbere yanjye; kandi Umwami mushaka azaza mu rusengeru rwe atunguranye, ari we Ntumwa y'isezerano munezewamo: dore, arazaza, ni ko Uwituka Nyiringabo avuga. Ariko se ni nde uzihanganira umunsi wo kuza kwe? Kandi ni nde uzahagarara ubwo azaba abonetse? Kuko ameze nk'umuriro w'umucuzi

utunganya ibyuma, kandi ameze nk'isabune y'abameshi: kandi azicara nk'utunganya n'usukura ifeza; kandi azatunganya bene Lewi, abatunganye nk'izahabu n'ifeza, kugira ngo batambire Uwiteka igitambo gikiranuka. Ni bwo igitambo cy'u Buyuda n'icy'i Yerusalemu kizashimisha Uwiteka, nk'uko byahoze mu minsi ya kera no mu myaka ya mbere. Kandi nzabegera ngire urubanza; kandi nzaba umuhamya wihuta wo gushinja abarizi, n'abasambanyi, n'abarahirira ibinyoma, n'abariganya umukozi ibihembo bye, n'umupfakazi, n'imfubyi, n'abanyaga umunyamahanga uburenganzira bwe, kandi batantinye, ni ko Uwiteka Nyiringabo avuga. Kuko ndi Uwiteka, sinhinduka; ni cyo gituma mwebwe bene Yakobo mutarimbuka. Malaki 3:1-6.

Nk'“umurinzi” w'amateka ye, umurimo wa Miller wagereranyaga kuzamura imfatiro z'urusengero. Umurimo we mu ntangiriro ugomba kugaragaza undi murimo ugereranya irangizwa ry'urusengero. Uwo murimo wa nyuma usaba undi murinzi uvuga impanda mu ijwi risobanutse neza. Miller n'ubutumwa bw'umumarayika wa mbere batangaje itangira ry'urubanza, kandi umurinzi Miller ashushanya ku mperuka y'Adiventizimu azatangaza irangira ry'urubanza.

Mu gitabo cya Malaki Uwiteka asezeranya kuzana urubanza “ku bapfumu, no ku basambanyi, no ku barahira ibinyoma, no ku bariganya umukozi umushahara we, umupfakazi, n'imfubyi, no ku bahindurira umunyamahanga uburenganzira bwe, kandi ntibanyubahe.” Abo berekanwa hano ni abadafite “kubaha” “Uwiteka Nyiringabo.” William Miller ni intumwa y'umumalayika wa mbere uhamagarira abantu “kubaha Imana.” Kwanga urufatiro ni ukwanga kubaha Imana.

Kuko, dore, umunsi uraza uzagurumana nk'itanura; kandi abanyamabyo bose, koko, n'abakora ibibi bose bazaba ibikenyeri; kandi uwo munsi uje uzabatwika, ni ko Uwiteka Nyiringabo avuga, ku buryo utazabasigira n'umuzi cyangwa ishami. Ariko kuri mwebwe abubaha izina ryanjye, Izuba ryo gukiranuka rizabararira rifite gukiza mu mababa yaryo; kandi muzajya hanze, mukure nk'inyana z'ikiraro. Kandi muzatsindagira abanyabyaha; kuko bazaba ivu munsi y'ibirenge byanyu ku munsi nzabikoreraho, ni ko Uwiteka Nyiringabo avuga. Mwibuke amategeko ya Mose umugaragu wanjye, ayo namutegetse i Horebu ku bw'Abisirayeli bose, hamwe n'amategeko n'amateka. Dore, nzaboherereza umuhanuzi Eliya mbere y'uko haza umunsi ukomeye kandi uteye ubwoba w'Uwiteka; kandi azagarura imitima y'ababyeyi ku bana, n'imitima y'abana ku babyeyi babo, kugira ngo neze kuza nkubite isi umuvumo. Malaki 4:1-6.

- Intangiriro ya Bibiliya (Itangiriro) n'iherezo rya Bibiliya (Ibyahishuwe).
- Intangiriro y'Isezerano rya Kera (Itangiriro) n'iherezo ry'Isezerano rya Kera (Malaki).
- Intangiriro y'Isezerano Rishya (Matayo) n'iherezo ry'Isezerano Rishya (na none Ibyahishuwe).
- Intangiriro y'ubuhamya bwa Yohana (Ubutumwa bwiza bwanditswe na Yohana) n'iherezo ry'ubuhamya bwa Yohana (nanone Ibyahishuwe).
- Intangiriro ya Malaki n'iherezo rya Malaki.
- Intangiriro y'Ubutumwa Bwiza bwa Matayo n'iherezo ry'Ubutumwa Bwiza bwa Matayo.
- Intangiriro y'Ubutumwa Bwiza bwa Yohana n'iherezo ry'Ubutumwa Bwiza bwa Yohana.

- Intangiriro y'Ubutumwa Bwiza bune n'iherezo ry'Ubutumwa Bwiza bune.

Iyo dukuyeho intangiriro cyangwa amaherezo y'ubuhanuzi yavuzwe incuro irenze imwe, hasigara imirongo umunani y'ubuhanuzi igomba gukusanywa hamwe igashyirwa ku mirongo itatu ya mbere y'Ibyahishuwe. Bite ku iherezo rya Itangiriro?

Igice cya mirongo itanu cy'Itangiriro kirarangira n'urupfu rwa Yosefu.

Nuko Yozefu arapfa, amaze imyaka ijana n'icumi y'amavuka; bamusiga imibavu yo kumurinda kubora, bamushyira mu isanduku y'umurambo muri Egipta. Itangiriro 50:26.

Igice cya mirongo ine n'umunani kigaragaza urupfu rwa Yakobo. Kuba urupfu rwa Yakobo rugaragara mbere mu gice cya mirongo ine n'umunani, rugakurikirwa n'urupfu rwa Yozefu mu mirongo isoza igice cya mirongo itanu, bishyira ikimenyetso cy'Alpha na Omega ku bice bitatu bya nyuma by'Itangiriro nk'iherezo ry'igitabo cy'Itangiriro.

Izo mpfu zombi zikoreshwa nk'ibimenyetso by'intangiriro n'iherezo ry'ubunyage bwa Isirayeli muri Egipta. Mu ntangiriro, umurambo wa Yakobo usubizwayo kugira ngo ahambwe hamwe na ba sekuruza be; kandi igihe Mose avuye muri Egipta, azana umurambo wa Yozefu kugira ngo ahambwe ahashyinguwe ba sekuruza be.

Mose ajyana amagufwa ya Yosefu; kuko yari yararahiye bikomeye Abisirayeli ati: Imana izabagenderera rwose; kandi muzazane amagufwa yanjye muyavane hano mujyanane na yo. Kuva 13:19.

Impera y'Itangiriro isozwa n'ibice bitatu bya nyuma. Mu gice cya mirongo ine n'umunani, Yakobo (Isirayeli) atangaza imigisha ku bahungu be cumi na babiri, iyo migisha ikaba ivugwa mu buryo bweruye ko ari ubuhanuzi bw'ibizaba kuri ayo moko cumi n'abiri mu "minsi ya nyuma" y'urubanza rw'iperereza.

Yakobo ahamagara abahungu be, arababwira ati: Nimukoranire hamwe, kugira ngo mbabwire ibizabageraho mu minsi y'imperuka. Nimukoranire hamwe, mwumve, mwa bahungu ba Yakobo mwe; kandi mutege amatwi Isirayeli so. Itangiriro 49:1, 2.

Mu "minsi y'imperuka" y'urubanza rw'igenzura, Umwami asezeranya guteranya abahungu be cumi na babiri, bagereranywa n'ibihumbi ijana na mirongo ine na bine mu gitabo cy'Ibyahishuwe. Abo ni bo Yohana agaragaza mu gitabo cy'Ibyahishuwe. Bateranywa n'umuhamagararo uturutse kuri Yakobo, umuhamagararo uturutse mu mateka y'itangiriro ryabo babwirwa "kumva," no "gutega amatwi." Mu minsi y'imperuka, abagereranywa n'abahungu ba Yakobo "bumva" ubutumwa kandi "bagatega amatwi," cyangwa nk'uko Yohana abivuga, "bakarinda" ibyanditswe muri bwo. Ni umuhamagararo uturutse kuri se ujya ku bana, ni ubutumwa bwa Eliya. Abahamagawe bitwa "abahungu ba Yakobo," kandi kandi bagomba no "gutega amatwi Isirayeli" se.

Esawu na Yakobo muri Malaki bahagarariye abageni b'abanyabwenge n'ab'abapfu. Ihamagara rituruka kuri se Yakobo no kuri se Isirayeli, bigaragaza ko iyo ihamagara rya nyuma ritanzwe buri wese aba ari Umwadiyantisiti w'i Lawodikiya, kandi ko guhitamo gushyirwa mu maboko ye bwite, niba aba umwana wa Yakobo umushukanyi cyangwa uwa Isirayeli unesha. Igituma bashobora

guhitemo ni imbaraga y'irema iri mu butumwa. Niba ubutumwa busomwe, bwumviswe kandi bukabikwa, noneho ku bw'imbaraga y'irema isa rwose n'iyazanye ibintu byose kubaho bazahindurwa babe abahungu ba Isirayeli. Kwanga kumva ni ugukomeza kugumana imibereho ya Yakobo, umushukanyi.

Umuhamagaro wo guteranya wa Yakobo, ari na wo muhamagaro wo guteranya w'ubutumwa bwahishuwe butagifunze mu Byahishuwe, ni ikimenyetso cy'ingenzi gikwiye gusobanukirwa. "Ibihe birindwi" byo mu Balewi makumyabiri na gatandatu byigisha ko nta guteranywa kubaho, keretse habanje kubaho gutatanywa. Abaringa ibihumbi ijana na mirongo ine na bine ni abari baratatanyijwe mbere y'uwo muhamagaro. Uku kuri kugaragazwa kenshi na kenshi muri Bibiliya.

Mwa mahanga, nimwumve ijambo ry'Uwiteka, muritangaze no mu birwa byo kure, muvuge muti: Uwataanyije Isirayeli ni we uzamukoranye, kandi azamurinda nk'uko umwungeri arinda umukumbi we. Yeremiya 31:10.

Isezzerano rishya rizagiranwa n'abo ibihumbi ijana na mirongo ine na bine rikubiyemo isezzerano ry'uko Imana izandika amategeko yayo ku mitima yacu. Ariko abahabwaho n'Umwami iki gikorwa cyo kurema bari babanje gutatanywa.

Ijambo ry'Uwiteka ryongera kunzaho, rivuga riti: Mwana w'umuntu, bene so, koko bene so, abagabo b'abo mu muryango wawe, n'inzu ya Isirayeli yose uko yakabaye, ni bo abo abaturage b'i Yerusalemu babwiye bati: Nimujye kure y'Uwiteka; iki gihugu twagihawe kuba umurage wacu. Nuko uvuge uti: Uku ni ko Uwiteka Imana ivuga; Nubwo nabajugunye kure mu mahanga, kandi nubwo nabataniye mu bihugu, nyamara nzababera ubuturo bwera buto mu bihugu bazageramo. Nuko uvuge uti: Uku ni ko Uwiteka Imana ivuga; Nzabakoranye mbavanye mu moko, kandi nzabateranyiriza hamwe mbavanye mu bihugu mwatataniyemo, kandi nzabaha igihugu cya Isirayeli. Kandi bazagerayo, bakuraho ibiteye ishozi byose byacyo n'ibizira byacyo byose, babikureyo. Kandi nzabaha umutima umwe, kandi nzashyira umwuka mushya muri mwe; nzakura umutima w'ibuye mu mubiri wabo, mbaha umutima w'inyama. Ezekiyeli 11:14–19.

Haracyakenewe byinshi ku byerekeye gukoranyirizwa hamwe kw'abihumbi ijana na mirongo ine na bine mu isano bifitanye no "gutatanywa," ariko mbere na mbere dukwiriye kubanza guhuriza hamwe ibyo twitegereza ku kimenyetso cya Alufa na Omega muri izi nteruro icyenda turimo gusuzuma.

Mu bice bitatu bya nyuma byo mu Itangiriro hagaragazwamo amatsinda abiri. Itsinda ry'abigomeke n'itsinda ry'abanyabwenge. Ayo matsinda yombi yumva ijwi rivuga riti: "Iyi ni yo nzira, nimuyigendemo"; ariko itsinda rimwe ryanga kumvira impanda no kugendera mu nzira za kera. Itsinda ry'abigomeke rivugwa mu Itangiriro 48 kugeza kuri 50 rigereranywa n'umuryango wa cumi na gatatu.

Mu ntangiriro za Isirayeli ya kera habagamo imiryango cumi n'itatu, kandi no mu ntangiriro za Isirayeli ya none habagamo abigishwa cumi n'itatu. Wa mwigishwa umwe watandukanijwe n'abandi bigishwa cumi na babiri, (nk'uko Efurayimu yatandukanijwe n'indi miryango) bombi ni ibimenyetso by'ubwigomeke. Mushiki wacu White yita Yuda mu buryo butaziguye umwari

w'umupfapfa.

“Habayeho kandi bazahora babaho urumamfu ruri mu ngano, abakobwa b'abapfu hamwe n'abanyabwenge, abafite amatara yabo ariko badafite amavuta mu nzabya zabo. Mu itorero Kristo yashinze ku isi harimo Yuda w'umunyamururumba, kandi hazabamo ba Yuda mu itorero muri buri cyiciro cy'amateka yaryo.” Signs of the Times, October 23, 1879.

Yuda Isikariyoti yari isugi y'umupfapfa; yari urukungu, kandi niba yari isugi y'umupfapfa, bityo yari n'Umulawodikiya.

“Imimerere y'Itorero igereranywa n'abakobwa b'abapfapfa na yo ivugwa ko ari imimerere y'i Lawodikiya.” Review and Herald, 19 Kanama 1890.

Abahungu babiri ba Yosefu bombi bahawe umugisha na Yakobo mu gice cya mirongo ine n'umunani cya Itangiriro, kandi uherye icyo gihe batangira kwitwa “imiryango y'igice.” Yaba imiryango y'igice cyangwa atari yo, bari bakiri imiryango. Yuda Isikariyota yasimbuwe na Matiyasi kugira ngo yuzuze umwanya wa cumi na kabiri wari warafashwe mbere na Yuda Isikariyota. Yuda yari umwigishwa, kandi muri ubu buryo—hari abigishwa cumi na batatu ku iherezo rya Isirayeli ya kera, nk'uko hari imiryango cumi n'itatu mu ntangiriro.

Efurayimu mwene Yozefu (umuryango wa cumi na gatatu) yabaye ikimenyetso cy'ubwigomeke igihe imiryango icumi yo mu majyaruguru yishyiraga hamwe ishyigikira Yerobowamu maze igabanya ubwami mo imiryango icumi yo mu majyaruguru n'imiryango ibiri yo mu majyepfo. Kuki nerekana Efurayimu mwene Yozefu nk'ikimenyetso cy'ubwigomeke aho kuvuga murumuna we Manase? Ubwigomeke bufitanye isano na Efurayimu butangirira mu gice cya mirongo ine n'umunani, mbere y'uko Yakobo aha umugisha abahungu be cumi na babiri. Mu gice cya mirongo ine n'umunani, Yakobo abanza guha umugisha abahungu babiri ba Yozefu. Kubera ko Manase yari imfura, Yozefu yiteze ko umugisha wa mbere mu migisha y'abahungu be ukwiriye kujya kuri Manase, kandi Yozefu yigomeka kuri Yakobo ahitamo Efurayimu.

Intangiriro ya Efurayimu nk'uhagarariye intore z'Imana ifite ubuhamya bw'ubwigomeke, kandi iherezo rya Efurayimu ni ugutanywa kwa “inshuro zirindwi” kuvugwa muri Abalewi makumyabiri na gatandatu kuva mu mwaka wa 723 Mbere ya Kristo kugeza mu wa 1798. Mu mwaka wa 723 Mbere ya Kristo, imiryango icumi yo mu majyaruguru, ubwami bwa Efurayimu, (buzwi kandi nka Isirayeli) yakiriye uruguma rwica nk'ubwami bwo mu buhanuzi bwa Bibiliya. Urwo ruguma rwica rwatangije ubuhanuzi bw'igihe bwasojwe n'uko ubutware bwa papa n'ubwami bwabwo na bwo byakira uruguma rwica mu mwaka wa 1798. Uruguma rwica rw'ubutware bwa papa mu wa 1798 rugereranya ukugwa kwa nyuma kwa Babuloni igihe umwami w'amajyaruguru “azagera ku iherezo rye kandi nta uzamutabara” muri Daniyeli igice cya cumi na kimwe umurongo wa mirongo ine n'itanu. Ubwigomeke no kugwa kwa Babuloni mu minsi y'imperuka byagereranyijwe n'ubwigomeke no kugwa kw'ubutware bwa papa mu wa 1798, na byo na none byari byagereranyijwe n'ubwigomeke no kugwa kw'ubwami bwa Efurayimu (Isirayeli) mu mwaka wa 723 Mbere ya Kristo, nabyo bikaba byari byagereranyijwe n'ubwigomeke bwa Yosefu ku guhumekerwa k'ubuhanuzi kwa se nk'uko bigaragazwa ku iherezo rya Itangiriro.

Ubugome bwa Efurayimu abera ikimenyetso bwatangiranye n'ubugome bwa se (Yosefu) bwo kugomera ise (Yakobo). Ku iherezo buyobora ku bugome bw'imiryango icumi y'amajyaruguru, na bwo bukageza ku "gutatanywa kugaragajwe" nk'"inshuro ndwi" mu gitabo cy'Abalewi makumyabiri na gatandatu. Igihe ubwami bw'amajyaruguru bwatanyirijwemo kigabanyijemo ibihe bibiri. Igihe cya mbere kirangirira mu mwaka wa 538, ikindi gihe kikarangirira mu wa 1798, kandi byose byerekeza ku butumwa bukurwaho ikimenyetso mu gitabo cy'Ibyahishuwe mbere gato y'uko igihe cy'imbabazi kirangira. Ubwo butumwa bugaragaza kugwa kwa nyuma kwa Babuloni. Kuri buri kimenyetso cy'inzira mu mateka y'ubuhanuzi ya Efurayimu hagaragara ubugome. Ni ko bimeze no ku bugome bw'umwigishwa wa cumi na gatatu, Yuda Isikariyota. Ibi ni bibiri mu bahamya bagaragaza ko umubare cumi na gatatu ari ikimenyetso cy'ubugome. Ariko nta n'umwe muri uku kuri kwera ushobora kumenyekana niba umuntu adahagaze ku rufatiro rw'Abadivantisiti rwubatswe ku kuri kwa mbere Miller yavumbuye no ku kuri kwa mbere kwajugunywe kure n'Abadivantisiti.

Iherezo ry'Itangiriro rihuje n'indi mirongo yose twagiye dusuzuma. Mu ncamake:

Mu ntangiriro, ubutatu bwo mu ijuru ari bwo Data, Umwana n'Umwuka Wera, bwiboneye iremwa ry'ijuru n'isi ryakozwe n'Umwana, na we akaba ari Jambo. Jambo ryabaye umuyoboro w'itumanaho uva kuri Data ugera ku bantu, kandi Jambo ni ryo nzira yonyine abantu banyuramo bavugana na Data. Ubutumwa bwa Data bwatanze n'Umwana ku mumarayika Gaburiyeli, wasimbuye Lusiferi (uwarutwaje umucyo) nyuma y'ubwigomeke bwa Lusiferi mu ijuru. Gaburiyeli yakira umucyo, ari wo butumwa, maze akabugeza ku muhanuzi, ari we icyaremwe cyera cyashyiriweho kugeza ubutumwa buva kuri Data bukagera ku muryango w'ibyaremwe byaguye. Ubutumwa umuhanuzi ahawe bwandikwa hanyuma bugashyikirizwa abantu. Kuri buri ntambwe yose y'uruhererekane rw'itumanaho, ubutumwa buva bwera; kandi ni yo mpamvu abahanuzi, nubwo ari abantu bacumuye, bagomba kuba bera. Aho ubutumwa bwera bushyiriwe mu maboko y'ubumuntu bwaguye, ubwamuntu bugira ubushobozi bwo gufata ubutumwa bwera n'amaboko atezwa. Ni cyo gituma umucyo w'ubutumwa bwera uvamo umucyo n'umwijima byombi. Iyo ubutumwa bwakiriwe n'abari mu muryango w'umuntu waguye, buva burimo ya mbaraga nyakurema zisa rwose n'izaremwe ibintu byose, ari yo mbaraga zihindura uwo muntu umukirantsi. Intangiriro y'uruhererekane rw'itumanaho yerekana iherezo ry'uruhererekane rw'itumanaho. Nuko rero, iyo ubutumwa bwumviswe, busomwe kandi bukubitwaho, ubwo butumwa bwarema bundi bushya abantu baguye mu ishusho y'Umwana.

Hahirwa usoma, n'abumva amagambo y'ubu buhanuzi, bakitondera ibyanditswemo: kuko igihe kiri bugufi. Ibyahishuwe 1:3.

Yohana agaragaza abantu b'iremwa muntu ryaguye bo mu "minsi y'imperuka" y'urubanza rw'igenzura, bumva ijwi ribari inyuma maze bagahindukira kugira ngo bakire ubutumwa bubayobora ku byahise. Abakira ubwo butumwa kandi bakabugira, atari kimwe mu bice by'ubuzima bwabo, ahubwo ubuzima bwabo bwose bwihariye, bahita kandi ako kanya bahabwa gutsindishirizwa. Gutsindishirizwa ni ukugirwa abera. Iyo abasoma kandi bakumva ubutumwa bwoherejwe n'Umubyeyi, bemeye ubutumwa kandi bakagirwa abera, biba binyuze mu mbaraga y'irema iri muri ubwo butumwa. Iyo mbaraga y'irema ni yo isohoza umurimo wo gutsindishiriza

abantu, igihe abantu bizeye nk'uko Aburahamu yizeye. Ubutumwa bubigisha guhindukira no gutega amatwi ijwi ribari inyuma, ribayobora ku nzira za kera, ari zo kuri shingiro. Ubutumwa bubayobora mu kuri kose, kandi uko bagenda muri izo nzira za kera, ni ko baba bagenda mu nzira y'abatsindishirijwe.

Ariko inzira y'abakiranutsi imeze nk'umucyo urabagirana, urushaho kurabagirana ukageza ku manywa y'ihangu. Inzira y'abanyabyaha imeze nk'umwijima: ntibazi icyo batsitaraho. Mwana wanjye, itondere amagambo yanjye; utegere amatwi amagambo mvuga. Ntureke ko ava imbere y'amaso yawe; uyabike hagati mu mutima wawe. Kuko ari ubugingo ku bayabona, kandi ni ubuzima bw'umubiri wabo wose. Rinda umutima wawe n'umwete wose; kuko ari wo isoko y'ubugingo. Kure yawe akanwa kagoramye, kandi ushyire kure yawe iminwa y'uburiganya. Amaso yawe narebe imbere, kandi ibitsike byawe birebe ibiri imbere yawe. Tekereza neza inzira y'ibirenge byawe, kandi inzira zawe zose zishikame. Ntukayobukire iburyo cyangwa ibumoso: kuvanaho ikirenge cyawe ikibi. Imigani 4:18–27.

Abatsindishirijwe n'ubutumwa bwatanze bagendera mu nzira ihagarariye umucyo ugenda urushaho kwiyongera, ariko uwo mucyo ubwawo utuma inzira y'abanyabyaha irushaho kuba umwijima mu buryo bujyanye na wo. Umucyo utandukana n'umwijima. Imbaraga y'irema yategetse ko haba umucyo mu itangiriro itanga ingaruka nk'izo ku bantu ku iherezo nk'izo umucyo watanze mu itangiriro. Itsinda ryanga kumva ijwi rituruka inyuma, bityo rigahitamo kugendera mu nzira yijimye, “risitara” ku Ijambo rye, kuko risitara ku ibuye ry'urufatiro, rya buye rya kera ryageragejwe. Iryo Jwi ni Alpha na Omega, kandi iyo abatsindishirijwe bumvise ayo magambo kandi bakayerekeza ho imitima yabo, bayagumisha hagati mu mitima yabo, kuko Alpha na Omega ihindura imitima yabo ikayigarura ku ba se, (ibyahise) kandi imitima ya ba se yerekeza ku iherezo.

Inzira y'umukiranutsi ni ubutungane; wowe, Utunganye rwose, upima inzira y'umukiranutsi. Ni ukuri, mu nzira y'imanza zawe, Uwiteka, twagutegereje; icyo umutima wacu wifuzza ni izina ryawe no kukwibuka. Ubugingo bwanjye bwakomeje kukwifuzza nijoro; ni koko, umwuka wanjye uri muri jye uzagushaka kare: kuko iyo imanza zawe ziri mu isi, abayituye biga gukiranuka. Yesaya 26:7–9.

Imana irapima, cyangwa igaca urubanza, abagenda mu nzira y'abakiranutsi, kandi ibikora mu “minsi y'imperuka” igihe imanza zayo ziri mu gihugu. Abakiranutsi ni abategereje Uwiteka mu gusohozza igihe cyo gutinda kivugwa mu mugani w'abakobwa cumi. icyifuzo cy'abagenda mu nzira y'ubumenyi bugenda bwiyongera, ni ukugira kurushaho no kurushiriza gusobanukirwa izina ry'Imana, kamere yayo. Abategereje Umwami wabo ni bo batangaza ubutumwa bwa nyuma bwo kuburira, kuko ari bo batangaza Induru yo mu gicuku, ari na yo rwose butumwa bwa mbere bw'imbere muri Ibyahishuwe cumi n'umunani, bukurikirwa n'ubutumwa bwa kabiri, bwo hanze.

Hanyuma y'ibyo mbona undi mumarayika amanuka ava mu ijuru, afite ubutware bukomeye; isi imurikirwa n'ubwiza bwe. Arangurura ijwi rikomeye cyane, aravuga ati: Babuloni ikomeye iraguye, iraguye, ihindutse ubuturo bw'abadayimoni, n'indiri ya buri mwuka wanduye, n'ikiraro cya buri nyoni yanduye kandi yangwa. Kuko amahanga yose yanyoye kuri divayi y'uburakari bw'ubusambanyi bwayo, kandi abami bo mu isi bayisambanyeho, kandi abacuruzi bo mu isi bakungahajwe n'ubwinshi bw'ibyokurya byayo by'akataraboneka. Nuko numva

irindi jwi rivugira mu ijuru, riti: Nimusohoke muri yo, bwoko bwanjye, kugira ngo mutifatanya n'ibyaha byayo, kandi kugira ngo mutagerwaho n'ibyago byayo. Ibyahishuwe 18:1-4.

Igihe marayika wo mu Byahishuwe cumi n'umunani yamanukaga ku wa 11 Nzeri 2001, itorero ry'Abadiventisiti b'Umunsi wa Karindwi ryangiye umuhamagaro waryo wa nyuma wo gusubira mu nzira za kera. Bityo icyo gihe rihagarika kuba ihembe rya Porotesitanti nyakuri muri Leta Zunze Ubumwe za Amerika. Muri uwo mwanya ni bwo hatangiye inzira yo kugerageza abahisemo kwakira ubutumwa bw'ijwi rikomeye no kuburya, nk'uko byashushanyijwe na Yohana igihe marayika wo mu Byahishuwe cumi yamanukaga mu itangira ry'Ubwadiventisiti ku wa 11 Kanama 1840. Igihugu cy'umwuka cyari cyambaye umwitero wa Porotesitanti nyakuri igihe ubutumwa bwa marayika wa mbere bwangwaga, hanyuma gikurikira mu ntambwe za Porotesitanti y'ubuhakanyi mu itangira ry'Ubwadiventisiti.

Ihembe nyakuri y'Abaporotesitanti noneho yahawe abemeye ubutumwa bwo mu gatabo gato kari mu kuboko kw'umumarayika mu Ibyahishuwe 10. Igikorwa cyo kugeragezwa cyabaye mu ntangiriro z'Adiventisimu kuva mu 1840 kugeza mu 1844 kigereranya igikorwa cyo kugeragezwa kiri ku iherezo ry'Adiventisimu kuva ku wa 11 Nzeri 2001 kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru muri Leta Zunze Ubumwe z'Amerika. Muri ayo mateka ya mbere yo kuva mu 1840 kugeza mu 1844, n'igikorwa cyo kugeragezwa cyatangiye ku wa 11 Nzeri 2001, hagaragazwa inzibacyuho y'ibihe by'iteganyabikorwa iva ku mubiri wa mbere w'abizera wari ufite umwambaro w'ubudeporotesitanti, yerekeza ku mubiri mushya w'abizera ufata uwo mwambaro w'Abaporotesitanti nyakuri.

Icy'ingenzi kurushaho mu byo dutekereza ku nzira y'abatsindishirijwe ni uko muri ayo mateka harimo ugucika intege kuranga intangiriro y'igihe cyo gutinda. Muri icyo gihe, abizerwa bategereza Umwami wabo, kandi icyo gihe kirangira n'ihishurwa ry'ubutumwa bw'Induru yo mu Gicuku. Uwo murongo wo kugeragezwa mu ntangiriro y'Ubwadivantisiti warangiye igihe ubutumwa bw'Induru yo mu Gicuku bwazozwaga ku wa 22 Ukwakira 1844. Umurongo wo kugeragezwa ku iherezo usorezwa ku bahagarariwe na Yohana ku itegeko ryo ku Cyumweru muri Leta Zunze Ubumwe za Amerika. Ubutumwa bw'Induru yo mu Gicuku ku iherezo buzazozwa nk'uko byagenze mu ntangiriro, kandi mu ntangiriro y'Ubwadivantisiti ubutumwa bw'Induru yo mu Gicuku bwahishuwe mbere y'isozwa ry'umurongo wo kugeragezwa. Ubutumwa bw'Induru yo mu Gicuku bwo mu ntangiriro ni bwo ubu burimo guhishurwa ku iherezo.

Inkumi z'abanyabwenge zatsindishirijwe zinjira mu isezerano n'Imana igihe inkumi mbi z'abapfu zinjira mu isezerano ry'urupfu.

Ni we yavuze ati: Iki ni cyo kiruhuko muzaha abarushye kuruhukiramo; kandi uku ni ko kugarurira ubuyanja. Nyamara ntibashatse kumva. Ariko ijambo ry'Uwiteka ryababereye itegeko ku itegeko, itegeko ku itegeko; umurongo ku murongo, umurongo ku murongo; aha duke, hariya duke; kugira ngo bagende, bagwe basubira inyuma, bavunagurwe, bagwe mu mutego, kandi bafatwe. Nuko nimwumve ijambo ry'Uwiteka, mwa bagabo b'abakobanyi mwe, mutegeka ubu bwoko buri i Yerusalemu. Kuko mwavuze muti: Twasezeranye urupfu, kandi twagiranye isezerano n'ikuzimu; icyorezo kirenze byose nikinyura, ntikizatugeraho; kuko ibinyoma twabigize ubuhungiro bwacu, kandi twihishe muni y'ibinyoma. Ni cyo gituma

Umwami Uwiteka avuga ati: Dore, ndashyira i Siyoni ibuye ry'urufatiro, ibuye ryageragejwe, ibuye ry'agaciro ryo mu mfuruka, urufatiro rukomeye; uwizera ntazihutira guhungabana. Yesaya 28:12–16.

Abatsindishirijwe babanza kugeza ku itorero ubutumwa bwera bw'Ijwi rya Saa sita z'ijoro, hanyuma bagatangaza ubutumwa bw'ijwi rya kabiri igihe bahamagarira abantu gusohoka i Babuloni.

“Bityo rero, mu murimo wa nyuma wo kuburira ab'isi, amatorero ahamagarwa guhamagarwa kubiri gutandukanye. Ubutumwa bw'umumarayika wa kabiri ni ubu: 'Babuloni iraguye, iraguye, wa murwa mukuru, kuko yanyweshaga amahanga yose vino y'uburakari bw'ubusambanyi bwayo.' Kandi mu ijwi riranguruye ry'ubutumwa bw'umumarayika wa gatatu humvikana ijwi rivuye mu ijuru rivuga riti: 'Nimusohokemo, bantu banjye, kugira ngo mutifatanya n'ibyaha byayo, kandi kugira ngo mutagerwaho n'ibyago byayo. Kuko ibyaha byayo byageze mu ijuru, kandi Imana yibutse gukiranirwa kwayo.'” Review and Herald, December 6, 1892.

Abava muri Babuloni bakifatanya n'abagenda mu nzira y'abakiranutsi, bakirwa mu mukumbi banyuze mu mazi y'umubatizo ahagarariwe n'izina ry'ubutatu bwo mu ijuru. Abatsindishirijwe, baba ari abariho ubu bumva ubutumwa bwagejwe kuri Yohana i Patimo, cyangwa abahamagarwa nyuma ngo basohoke muri Babuloni, bose batsindishirizwa no kwakira Mwuka Wera. Uwo mubumbe w'ubumana bwa Mwuka Wera n'ubumuntu bw'umuntu warangijwe, nk'uko byashyizweho ho urugero igihe Kristo yambikaga kamere-muntu. Ibyo bihumbi ijana na mirongo ine na bine byahagarariwe n'abahamya babiri, ari bo abahungu cumi na babiri ba Yakobo n'intumwa cumi na ebyiri. Abanyabyaha bahagarariwe n'umuryango wa cumi na gatatu n'umwigishwa wa cumi na gatatu. Ayo “cumi na gatatu” yombi muri ayo mashusho yombi yari yarahamagawe ngo abe abatambyi b'Imana, kandi abanga uko guhamagarwa bahagarariwe na Esawu, naho murumuna we muto Yakobo agahagararira abemera uko guhamagarwa. Esawu na Yakobo bombi bahagarariye Abadiventisiti b'Umunsi wa Karindwi b'i Lawodikiya ku iherezo ry'isi. Itsinda rimwe ryemera ubutumwa bwera butanzwe binyuze mu nyandiko z'umuhanuzi maze rigahindurwa Isirayeli, naho Esawu akagumana izina rye.

Birumvikana ko muri iyi mirongo icyenda ya Alufa na Omega harimo ibirenzeho cyane, kuko ibi byari gusa incamake ngufi y'intangiriro n'iherezo biri mu Ijambo ry'Imana.

Imirongo icyenda y'amateka, ihagarariye amateka y'ubuhanuzi ava ku irema kugeza ku Kugaruka kwa Kabiri. Iyo mirongo icyenda yose y'ubuhanuzi y'itangiriro n'iherezo ihuzwa mu buryo butaziguye n'imirongo itatu ya mbere y'Ibyahishuwe igice cya mbere. Iyo mirongo itatu igaragaza ko Ibyahishuwe bya Yesu Kristo, bikurwaho ikimenyetso mbere gato y'uko igihe cy'imbabazi kirangira, ari ukwigaragaza kw'imbaraga y'irema y'Imana. Ni izihe zindi mbaraga zabasha kubaka ubuhamya bukomere gutyo, buhoheranye kandi buhambanye, buvuye ku batangabuhamya batandukanye, batanze ubuhamya bwabo kuva mu gihe cya Mose kugeza mu gihe cya Yohana Umuhishuzi?

Kuramo inkweto zawe, kuko aha hantu ari ubutaka bwera.